

Az ÖRÖM FÉNYEI könyvbemutató **

Pár nappal ezelőtt amikor megkaptam két barátomtól, Évitől és Gabitól a könyvet, akkor azt kérdeztem, hány percig beszéljek. Közösségünk tagjai, akik gyakran szoktak engem hallani, nagyon jól tudják, hogy ilyenkor szoktam idézni Benoschowsky Imrét, Buda egykori főrabiját, szeretett tanáromat, aki azt mondta, aki 8-10 percnél hosszabb ideig beszél, az bármilyen más jellegű bűnre is képes. Úgy, hogy igyekszem a professzor tanításához híven 8-10 percen belül összefoglalni mindazt, amit mondandó vagyok ebből az ünnepi alkalomból.

Mindenekelőtt, Évi és Gabi nagyon köszönöm a megtiszteltetést, és nagyon örülök, hogy elsőnek vehettem kézbe a kéziratot. Mikor elolvastam, az első reakciónak az volt, hogy ez a könyv, sikerre lesz ítélve.

Hogy miért, azt szeretném most összefoglalni.

Mindig fontos a könyv címe. Aki valaha már egy kötetet írt, nagyon jól tudja, hogy az esetek túlnyomó többségében nem a könyv címe van meg és utána írunk egy könyvet, hanem fordítva. Az ember jobb esetben ír vagy szerkeszt egy kötetet, és utána találja meg a címet. Az Öröm fényei - Zsinagógák vonzásában címet, nem láttam korábban, csak most, amikor a kész kötetet kezembe vehettem. Amikor kérdeztem, mi lesz a könyv címe, a válasz az volt, még nem tudjuk.

Amikor minden esztendőben felolvasom a megillát a zsinagógában, az egyik mondat így hangzik: ...lájhudim hájtá orá veszimchá..., azaz a zsidóknak, a megmenekülés után fény, orá és öröm, szimhá volt az otthonában.

Fény és öröm. Úgy is mondhatnám, hogy az öröm fényei.

Még egy példát engedjenek meg. 1556-ban született Jeruzsálemben a Kabala tudományának egy kiemelkedő személyisége, Jichák Askenázi, Jichák Luria Askenázi. Hatalmas tekintély volt, sok könyv, poéma, sok vers, liturgiai vers fűződik a nevéhez. Ezek közül az egyik, amelyet általában péntek esténcént otthonainkban és zsinagógáinkban éneklünk, úgy hangzik, hogy *Yom Ze LeJisrael*

, Izrael számára öröm lesz: a fény és az öröm.

Úgy is mondhatnám az öröm fényei. Véletlen vagy tudatos, hogy a könyveteknek ez lett a címe?

A zsinagógának általában a héber nyelven három jellegzetes tulajdonságát emeljük ki: az első Bét hámidrás, azaz tanház. A második Bét T'filá, az ima háza, imádság háza. A harmadik Bét kneszet, a közösség, a gyülekezet háza. Ezt a gondolatot utoljára Csepelen mondtam el, pár évvel ezelőtt az akkori zsinagóga alapkövetésénél, annak reményében, hogy előbb utóbb Csepelen felépül a zsinagóga. A mondat még mindig aktuális, habár Csepelen még az új zsinagóga nem áll.

Az Öröm fényei című kötet, amely majdnem 70 zsinagógát analizál, és fűzi hozzá illusztrációs fotók sokaságát, mintha e három célkitűzést igyekezett volna visszaadni. Jelesül, hogy érzékeltesse, hogy ezek az épületek külön-külön, mind az oktatás, a pedagógia vagy a tudomány házai, avagy közösségi házak. Ezek a princípiumok a zsinagóga legfontosabb jellegzetességei. Az utóbbi években, vagy talán évtizedekben, ismert történelmi okokból, azt kell mondanom, időnként a kegyelet háza is. Hogy miért, arról most itt hadd ne beszéljek.

E kötetet többszörösen elolvasva, azt mondhatom, hogy a könyv könyvtörténeti, művészettörténeti, kultúrtörténeti és judaisztika történeti szempontból is egyaránt jelentős. A benne lévő szövegezés intellektusa, nyelvi eleganciája, pontossága, árnyalatai, finomsága mind-mind önmagáért beszél. A könyv szerkesztésének a koncepciója, üzenetértéke a magyar nyelvű olvasókhöz, és ahogy örömmel látom, az angol nyelvű olvasókhöz is elér majd.

Az illusztrációs anyag és benne egy személyes vallomás, ami László Gábor nevéhez fűződik, az egy külön érdekesség. Idáig azt hittem, hogy csak két fotóművész van a családban, most rá kellett jönnöm, hogy tévedtem. Van egy harmadik kiváló fotós is. Sokszor láttam Gabit fényképezőgéppel. Az első alkalom talán 1959, Pajtás fényképezőgép. (Őnök még nem is éltek akkor.) Helyszín a Városliget, ahol futballozni voltunk, klott nadrágban, trikóban, fejünkön kapedlivel - elég furcsa volt akkoriban - Gabi azt is megörökítette. Nem tudom, Szóval, ő a dokumentarista, aki őrzője egy letűnt kornak meg egy élő időszaknak.

Hiszem és remélem, hogy a szerzőpárosnak ez a közös könyve nem az utolsó ilyen vonatkozásban, annál is inkább, mert nagyon nagy szükség lenne egy olyan kötetre is, amely Izrael leghíresebb zsinagógáit a magyar ajkú közösségnek ugyanilyen filozófiával, gondolkodással, iránymutatással, vizuális látással mutatja be.

Tudom, hogy nagyon sok kötet jelent meg a magyarországi zsinagógákról, de olyan kötetet, amely nem csak tudományos szempontból ábrázol, hanem kézzel fogható, kézbe vehető és szemlélteti azt a hatalmas zsidó építészeti kulturális kincset, amellyel Magyarország rendelkezik, érdemes lenne megírni.

Nagyon szeretek Prágában sétálni a belvárosban. Gondolom, nem vagyok egyedül. Beszívjuk ott is azt az ódon levegőt. A sok évszázados zsinagógák és persze mindenekelőtt az Alt- Neu Schul levegőjét, ahol az ember egy kicsit úgy érzi, hogy otthon van. Nem olyan régen voltunk, mármint a Csáky közösség Prágában. Mindig szeretném megnézni a Gólem maradványt. Idáig még nem sikerült. Nem teszek le róla. A mostani idegenvezetőnk azt mondta, sok-sok történet kering az Alt-Neu Schulról, a középkor leghíresebb, épen megmaradt 13. századi zsinagógájáról. Román, gótikus, inkább román zsinagóga. A helyi legenda szerint isz.70-ben elpusztult a Jeruzsálemi Szentély, és elkezdődött a szétszórás, a világ minden tájára kerültek zsidók és mindenütt építettek zsinagógákat. Már égett a város, égett a Szentély, a zsidók szétszóródva, illetve sok százezer halott. S akkor a Mindenható az angyalait leküldte a Földre, akik a Templom köveit megemelték és elvitték Prága városába. Abban a zsinagógában, amelyben szentség, kedusá van, ott a Jeruzsálemi Templom kövei élnek tovább. Én elhittem.

Kedves Barátaim, azt hiszem a mi idegenvezetőnk egy picit tévedett. Nemcsak a prágai Alt-Neu Schulnak a köveit "hozták" az angyalok Jeruzsálemből, hanem ezeknek a zsinagógáknak a köveit is. Olvasva történetüket, a mögöttük lévő tartalmat, és az üzenetet, úgy érzem, hogy ezekben is ott van a kedusá, az isteni szentség és ott van azoknak az embereknek az imádsága, akik évszázadokon vagy évtizedeken keresztül a Mindenhatóhoz imádkoztak, annak a reményében, hogy meghallgatja azt.

Köszönöm a megtisztelő figyelmet! Köszönöm, hogy meghívtatok, köszönöm, hogy itt lehettem, és kívánok szép perceket, órákat, élményeket Nádor Éva és László Gábor különlegesen szép és értékes könyvéhez, az Öröm fényeihez.

**

Elhangzott

Nádor Éva-László Gábor: **ÖRÖM FÉNYEI** c. könyvének bemutatóján,

2019. augusztus 29-én, a Goldmark Teremben